MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA

Seduta tas-7 ta' Lulju, 2004

Rikors Numru. 2/2003/1

Anthony Mintoff

Vs

Avukat Generali u Annunziata sive Nancy, Frances, Reno sive Nazzareno, Grace u Mary Rose ahwa Grech u Gianna Vella armla ta' Frances Vella, Saviour Vella, Maria Attard u John Vella

Il-Qorti,

Rat ir-rikorsipprezentat fid-29 ta' Jannar, 2003, li in forza tieghu, wara li gie premess mir-rikorrenti illi *Annunziata sive Nancy Grech et* ipprezentaw Rikors Nru. 12/91 fil-Bord li jirregola l-Qbiela ghar-ripresa tal-pussess ta' art agrikola fl-*Ghasri* kontra l-esponent, liema kawza qed

tinstema' kontestwalment flimkien mar-Rikors Nru. 1/92 fl-ismijiet *"Annunziata sive Nancy Grech et vs Joseph Mintoff".*

Illi b'sentenza tat-3 ta' Dicembru 1997 il-Bord cahad it-talba ghar-ripresa tal-pussess, bl-ispejjez kontra l-istess *Annunziata Grech et*, minn liema sentenza sar appell minnhom.

Illi fi stadju ta' appell, f'zewg seduti konsekuttivi gew ammessi u prodotti provi favur l-appellanti *Annunziata Grech et.*

Illi l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell, wara li ammettiet tali provi favur l-appellanti, irrifjutat li tippermetti lill-esponent jipproduci provi biex jirribatti l-provi ammessi eccezzjonalment fi stadju ta' appell favur l-appellanti.

Illi fit-12 ta' Novembru, 1998 gie pprezentat rikors fejn l-appellat talab li jigu ammessi tali provi minhabba l-principju ta' *"equality of arms"*, izda xorta wahda l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell rrifjutat l-ammissjoni ta' provi min naha ta' l-appellat.

Illi dan jikkostitwixxi vjolazzjoni tal-principju ta' *"equality of arms"* u konsegwentement vjolazzjoni tal-principju ta' smiegh xieraq skond l-art. 6 ta' l-Ewwel Skeda tal-Kap. 319 dwar il-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem, kif ukoll l-art. 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta.

Ghaldaqstant l-esponent jitlob bir-rispett illi din l-Onorabbli Qorti joghgobha tiddikjara illi c-cahda *da parti* ta' l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell li tammetti provi intizi biex jirribattu l-provi ammessi eccezzjonalment fi stadju ta' appell favur l-appellanti tikkostitwixxi vjolazzjoni ta' l-art. 6 ta' l-Ewwel Skeda tal-Kap. 319 u ta' l-art. 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta, u tiddikjara li tali provi ghandhom jigu ammessi *a bazi* tal-principju ta' *"equality of arms".*

Rat ir-risposta tal-Avukat Generali li in forza taghha espona illi:

Fil-kaz odjern ir-rikorrent qed jallega ksur tal-principju ta' *"equality of arms"* u ghalhekk vjolazzjoni tad-dritt fundamentali ghal smiegh xieraq.

Illi l-principju ta' *equality of arms* ma hux dritt minghajr ebda limitazzjoni izda huwa dritt regolat bil-procedura u ghalhekk *sta* ghall-Qorti ta' l-Appell illi tara l-ammissibilita *o meno* tal-provi li l-parti tkun trid tipprezenta quddiemha u dan skond kif provdut fl-artikolu 208 tal-Kap 12.

Illi l-principju ta' l-*"equality of arms"* ma jimplikax illi l-Qorti ghandha tisma' provi li hija thoss li ma humiex rilevanti u lanqas ma jimplika illi meta jigu ammessi eccezzjonalment provi fl-istadju ta' l-appell il-kontroparti jkollha necessarjament id-dritt li terga' tibda ggib provi hija wkoll.

Illi dan il-principju ta' l-*"equality of arms*" ifisser illi persuna tinghata opportunita ragonevoli illi tipprezenta l-kaz taghha lill-Qorti taht l-istess kundizzjonijiet li ma ipogguhx f'zvantagg sostanzjali fil-konfront tal-kontro-parti tieghu.

Illi fir-rikors promotur ir-rikorrent ma spjegax kif in-nuqqas ta' produzzjoni ta' provi ohra fl-appell ser jippregudika materjalment is-smiegh xieraq tal-kawza u ghalhekk ir-rikors ghandu jigi michud bhala karenti minn kwalita' essenzjali ta' l-ispjegazzjoni tal-lanjanza.

Illi l-esponent jirriserva illi jirrispondi ulterjorment meta u jekk ir-rikorrent jiccara l-pozizzjoni tieghu.

Ghaldaqstant it-talbiet tar-rikorrent ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontrih.

Rat li din il-kawza giet trattata kontestwalment mar-rikors kostituzzjonali numru 3/2003 fl-ismijiet *"Maria Rosa Mintoff et vs Avukat Generali et"*, u dana skond digriet ta' din il-Qorti tat-13 ta' Frar, 2003;

Semghet il-provi li ressqu l-partijiet;

Rat l-atti tal-kawza rikors numru 12/1991 fl-ismijiet *"Annunziata sive Nancy Grech et vs Anthony Mintoff"*,

pendenti quddiem il-Bord li jirregola l-Qbejjel ghall-Gzejjer ta' Ghawdex u Kemmuna;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti ezebiti;

Rat in-nota tal-osservazzjonijiet tar-rikorrenti;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Ikkunsidrat;

Jirrizulta li r-rikorrent odjern kien intimat f'kawza quddiem il-Bord li jirregola l-Qbejjel ghall-Gzejjer ta' Ghawdex u Kemmuna, fejn *Annunziata sive Nancy Grech* talbet l-izgumbrament tieghu minn bicca ghalqa msejjha *"tal-Wilga"* fil-limiti tal-*Ghasri, Ghawdex,* tal-kejl superficjali ta' circa 4453 qasab kwadri pari ghal 19553 metri kwadri. Il-Bord li jirregola l-Qbejjel kien cahad it-talba tar-rikorrenti b'decizjoni tat-3 ta' Dicembru, 1997.

Ir-rikorrenti *Annunziata sive Nancy Grech* appellat minn dik id-decizjoni, u l-appell kien mismugh mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell gewwa Malta, liema Onorabbli Qorti kienet presjeduta minn gudikant wiehed skond il-ligi. Ir-rikorrent odjern (intimat f'dawk il-proceduri) qed jilmenta bil-mod kif kien gie trattat quddiem dik l-Onorabbli Qorti, partikolarment qed jallega li t-trattament li kellu jissogetta ruhu ghalih jinvjola principju bazilari ta' gustizzja naturali, precisament il-principju *'audi alteram partem'.*

L-ilmenti tieghu jirreferu ghall-fatt illi:

(a) fis-seduta tal-25 ta' Gunju, 1998, ma thallix jaghmel kontro-ezami tax-xhud *Giovanna Vella*, prodotta mill-Onorabbli Qorti, izda li sarulha domandi wkoll mir-rikorrenti;

(b) li fis-seduta tad-29 ta' Ottubru, 1998, ma kellux l-opportunita' li jaghmel kontro-ezami shih tax-xhud *Saviour Vella*;

(c) li b'digriet tal-29 ta' Ottubru, 1998, l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell cahdet it-talba tieghu biex jinghata l-possibilita' li jitressqu provi li jikkontradicu dak li gie allegat miz-zewg xhieda imressqa mill-Onorabbli Qorti u mill-parti l-ohra.

Ikkunsidrat;

Il-principju '*audi alteram partem'* huwa principju fundamentali mixhut fuq kull min gie mghoni b'poter li jiddeciedi. L-awtur S.A. de Smith fil-ktieb *"Constitutional and Administrative Law"* (Penguin Books, 3rd Edit.) jghid, *a pagna* 564, li dan il-principju, *"Is the more interesting and important rule of natural justice. In its crudest form, it means that nobody shall be penalized by a decision of a court or tribunal unless he has been given (a) prior notice of the charge or case he has to meet, and (b) a fair opportunity to answer the case against him and to put his own case".* Fil-kawza famuza ingliza "Ridge vs Baldwin", decisa mill-*House of Lords* fl-1964, intqal li d-dritt ghal smiegh xieraq *"is a rule of universal application"*, u *Lord Loreburn,* fil-kawza "Board of Education vs Rice", deciza wkoll mill-*House of Lords* fl-1911, kien qal li d-dover li jaghti smiegh xieraq hu impost *"upon every one who decides anything".*

Din il-Qorti fil-kawza importanti "Sammut vs Bell McCance", deciza fid-29 ta' Mejju, 1946 (Kollez. Vol. XXXII.II.350), osservat hekk fuq din ir-regola:

"*Ir-regola 'audi alteram partem' ghandha tigi skrupolozament osservata, u l-partijiet ghandhom id-dritt li jkunu prezenti fl-investigazzjonijiet li jaghmel id-delegat tal-Board, biex ikunu jistghu jikkontrollaw l-informazzjoni li jigu moghtija lil dak id-delegat ghall-finijiet ta' dik l-investigazzjoni. Il-vjolazzjoni tar-regola* '*audi alteram partem' taghti lok ghas-sindikat tal-Qrati ordinarja, li jistghu, anzi ghandhom jirritjenu null dak li jkun sar in konsegwenza tal-vjolazzjoni. Din ir-regola 'audi alteram partem' hija regola ta' gustizzja naturali u bhala tali hija ta' interess pubbliku, u ghalhekk ma hix rinunzjabbli 'per impliciter' billi jinghad illi kien hemm akkwijixxenza mill-parti li giet pregudikata bil-vjolazzjoni ta' dik ir-regola".*

Tant hu importanti dan il-principju, li r-regola li n-nullita ta' sentenza m'ghandhiex tigi attiza jekk is-sentenza tkun sostanzjalment gusta, hi meqjuza li ma tapplikax f'kaz ta' vjolazzjoni ta' dan il-principju. *Lord Wright* fil-kawza ingliza, "General Medical Council vs Spackman", decisa mill-*House of Lords* fl-1943 osserva:

"If the principles of natural justice are violated in respect of any decision it is, indeed, unimaterial whether the same decision would have been arrived at in the absence of the departure from the essential principles of justice. The decision must be declared to be no decision".

Dawn l-implikazzjoni ta' din ir-regola, hafna jiddependi minn natura tat-tribunal u tal-kaz li jkun qed jigi mistharreg. *Lord Denning,* bhala *Master of the Rolls,* kien qal fil-kawza "R vs Gaming Board for Great Britain ex p. Benaim et", deciza mill-*Queen's Bench* fl-1970 li *"it is not possible to lay down rigid rules as to when the principles of natural justice are to apply: nor as to their scope and extent. Everything depends on the subject matter". Pero'*, bhala minimu, kif qal l-istess *Lord Denning,* din id-darba fil-*House of Lords* fil-kawza "Kanda vs Government of Malaya", deciza fl-1962, *"He must know what evidence has been given and what statements have been made effecting him: and then he must be given a fair opportunity to correct or contradict them".*

L-awturi Wade & Farsyth, fil-ktieb *"Administrative Law"* (Oxford University Press, 7th Edit.) jghidu *a pagna* 538 li,

"when an oral hearing is given, it has been laid down that a tribunal must (a) consider all relevant evidence which a party wishes to submit; (b) inform every party of all the evidence to be taken into account, whether derived from another party or independently: (c) allow witnesses to be questioned; (d) allow comment on the evidence and argument on the whole case. Failure to allow the last two rights, which include the right of cross-examination, has led to the quashing of punishments awarded by prison visitors in a series of cases".

Dan il-principju gie enuncjat ukoll mill-awtur S.A. de Smith (op. cit. Pag. 571), meta jirrimarka li:

"Normally a party must not be prevented from cross-examining witnessess on the other side; but there is no rigid duty imposed by the common law to call every witness (provided that relevant evidence tendered is in fact disclosed for comment)"

L-istess gurista fil-ktieb *"Judical Review of Administrative Action"* (Stevens & Sons publishers, 2nd Edit) ikompli jirrimarka fuq il-principju, li bhala regola, cahda ta' kontro-ezami ikun ifisser vjolazzjoni ta' gustizzja naturali, u jwissi (f'pagna 200) li, *"seldom can such a refusal be justified if a witness has testified orally and a party requests leave to confront and cross-examine him".*

L-awturi kwotati Wade & Farsyth jghidu (op. cit. Pag. 539) li wiehed jista jtellef mid-dritt ta' kontro-ezami f'kaz ta' *"many administrative proceedings in which formal testimony and cross-examination are inappropriate, the inquiry being informal"* – zgur, allura, mhux fil-kaz ta' proceduri formali quddiem il-Qorti.

L-awtur B.L. Jones fil-ktieb *"Garner's Administrative Law"* (Butterworths, 7th Edit. p. 179), meta jitkellem fuq il-principju ta' *'audi alteram partem'* fil-kuntest ta' proceduri gudizzjari quddiem Qrati, jghid li, bla dubju ta' xejn, dan il-principju jimplika:

"Clear and timely advance notice of charges or the case to be met, all evidence upon which the decision is to be based to be openly available to affected parties, opportunities to make representations to counter such changes or allegations, to produce witnesses, and to cross-examine witnesses produced by the other side; no hearing of one side in the absence of the other; and, in appropriate cases, the opportunity to be represented by a lawyer".

Fil-gurisprudenza lokali ntqal li d-dritt tas-smiegh moghti liz-zewg partijiet f'kawza irid jinghata fit-termini tar-regoli tal-ligijiet procedurali – "Farrugia vs Wismayer", deciza mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fil-25 ta' Gunju, 1997. Mhux nuqqas ta' Qorti li tghaddi ghas-sentenza meta l-konvenut wera *non-kuranza* u ma deherx biex iressaq il-provi – "Falzon vs Debono", deciza mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fit-13 ta' Jannar, 1975, u "Pantelleresco vs Starbrite Cleaners", deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell Sede Inferjuri, fit-12 ta' Mejju, 2003. Il-principju ta' *'audi alteram partum'* ma jfissirx bilfors li l-provi tal-konvenut iridu jinstemghu, izda li jkollu l-opportunita' li jressaq il-provi – "Camilleri noe vs Players' Coaches Complaints Board tal-Malta Football Association", decisa minn din il-Qorti fit-23 ta' Novembru, 2001.

Fil-kawza "Power Projects Ltd vs Agius", deciza minn din il-Qorti fis-16 ta' Gunju, 2003, intqal li;

"Ikun hemm ksur tal-principju ta' 'audi alteram partem' jekk jew il-parti ma tkunx inghatat l-opportunita' tressaq il-provi taghha, jew fejn ix-xhieda moghtija minn parti wahda ma tkunx setghet tigi kontrollata mill-parti l-ohra minhabba nuqqas ta' opportunita'"; dawn il-principji ittiehdu mid-decizjoni tal-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali fil-kawza "Misrahi vs Cassar", deciza fl-10 ta' Gunju, 1966.

F'dan il-kaz jinghad li wara decizjoni li ta' l-Bord li jirregola l-Qbejjel ghall-Gzejjer ta' Ghawdex u Kemmuna fit-3 ta' Dicembru, 1997, sar appell li kien qed jinstemgha mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell hawn Malta, ippresjeduta, kif tiddisponi l-ligi, minn Imhallef wiehed. Fis-seduta tal-25 ta' Gunju, 1998, xehdet *Giovanna Vella*, prodotta mill-Qorti stess, li sarula domandi mill-Qorti u mill-Avukat tal-appellanti. Il-kontro-parti tallega li hi talbet li jsir il-kontro-ezami, izda l-Qorti ma ippermetitlux. Fis-seduta sussegwenti tad-29 ta' Ottubru, 1998, xehed ukoll *Saviour Vella*, u ghalkemm id-difensur tal-appellanti kien beda jaghmel il-kontro-ezami, intqal li dan ma setghax jaghmlu shieh peress li l-Avukat li kien qed jittratta l-appell hawn Malta ma kienx involut fil-proceduri quddiem it-tribunal t'Ghawdex.

Wara s-smiegh ta’ dawn il-provi, l-appellati talbu li jressqu provi biex jikkontradicu dak li gie allegat miz-zewg xhieda imsemmija, izda din it-talba giet michuda b’digriet tal-Onorabbli Qorti ta’ l-Appell. L-appellati ressqu Rikors Kostituzzjonali numru 680/99 fejn ilmentaw minn dawn l-allegati nuqqasijiet, izda l-Onorabbli Qorti ta’ l-Appell, b’digriet tas-16 ta’ Marzu, 1999, irrifjutat li zzomm il-proceduri li kienu quddiemha pendenti l-ezitu tar-rikors Kostituzzjonali, u b’decizjoni tat-3 ta’ Dicembru, 1999, tat is-sentenza taghha fejn laqghet l-appell u rrevokat is-sentenza li kienet moghtija mill-Bord li jirregola l-Qbejjel ghall-Gzejjer ta’ Ghawdex u Kemmuna.

L-Onorabbli Qorti tal-Appell sabet li l-appellanti (intimati f’dawn il-proceduri) ghamlu prova sufficjenti tal-element tal-bzonn mehtieg biex issostni talba ghar-rispresa tal-ghalqa, u rrinvjat l-atti quddiem il-Bord li jirregola l-Qbejjel ghall-Gzejjer t-Ghawdex u Kemmuna ghall-kontinwazzjoni u decizjoni skond il-ligi. Ir-rikors Kostituzzjonali bin-numru 680/99 gie kancellat fit-23 ta’ Mejju, 2001.

Dawn huma l-fatti li johorgu mir-rikors u l-affidavit tar-rikorrenti, izda minn indagini ulterjuri u minn ezami tal-process quddiem l-Onorabbli Qorti ta’ l-Appell jirrizulta illi fis-seduta tal-25 ta’ Gunju, 1998, <u>ma saret ebda talba ghall-kontro-ezami</u> da parti tal-appellati. Imkien ma hemm registrat li l-appellati riedu jaghmlu l-kontro-ezami ta’ *Giovanna Vella* u li din it-talba giet michuda mill-Qorti, u dan la fil-verbal tas-seduta u lanqas fil-verbal tat-traskrizzjoni tax-xhieda. Kull ma jinsab registrat f’dik l-udjenza hu li l-appellati ma qablux mad-dikjarazzjoni li saret mill-appellanti li *Salvu Vella* huwa bidwi *full-timer*, u l-appellati rrizervaw ukoll id-dritt li jitolbu l-produzzjoni ta’ xhieda sabiex jikkontestaw il-kontenut tad-depozizzjoni ta’ *Giovanna Vella* kemm-il darba dan jirrizulta mehtieg fil-kors tal-appell.

Fis-seduta tad-29 ta’ Ottubru, 1998, wara li xehed *Saviour Vella* u sarlu kontro-ezami, l-appellanti talbu li jipproducu bhala xhud lil *Emanuel Mintoff* u dan *“biex jirribatti dawn il-provi godda ammessi eccezzjonalment fi stadju ta’ l-*

appell". L-Onorabbli Qorti ta' l-Appell cahdet din it-talba b'digriet moghti dak inhar stess *"minhabba li dan kien prezenti fl-Awla waqt ix-xhieda u waqt is-sottomissjonijiet diversi li saru dalghodu".* Rikors ulterjuri li pprezentaw ir-rikorrenti biex ikollhom l-opportunita' jressqu provi biex jikkontradixxu dak li gie allegat mix-xhieda msejjha mill-Qorti u mill-kontro-parti kien gie wkoll michud mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell.

Minn dan isegwi li r-rikorrenti ma gewx mcahda mill-opportunita' li jikontrollaw u jaghmlu l-kontro-ezami tax-xhieda mismugha fi stadju tal-appell. L-Onorabbli Qorti ta' l-Appell, fil-kawza "Libreri vs Direttur tas-Servizzi Socjali", b'sentenza moghtija fid-19 ta' Gunju, 1987, kienet dikjarat nulla decizjoni tal-arbitru mahtur taht il-ligi tas-Sigurta' Nazzjonali, u dan ghax intqal li l-arbitru naqas milli josserva l-principju ta' *'audi alteram partum'* meta l-appellant talab l-opportunita' li jwiegeb ghal xi punti li gew sollevati, u l-arbitru cahadlu din l-opportunita'.

F'dan il-kaz ma jirrizultax li r-rikorrenti talbu li jaghmlu l-kontro-ezami tax-xhud *Giovanna Vella,* u ghalkemm meta jinstema' xhud, hemm id-dritt ghall-kontro-ezami, f'dan il-kaz, ir-rikorrenti ma approffettawx ruhhom minn din il-fakolta' li taghtihom il-ligi u r-regola ta' gustizzja naturali; huwa irriservaw biss li jikkontestaw dak li hareg mix-xhieda billi jressqu provi huma jekk ikun il-kaz.

Fis-seduta sussegwenti, huma talbu li jressqu l-provi taghhom biex jirribadixxu dak li hareg mix-xhieda mismugha mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell, izda x-xhud li jridu jressqu ghal dan l-iskop hallewh prezenti fl-Awla waqt il-hin kollu li t-tieni xhud kien qed jiddiponi u waqt li d-difensuri kienu qed jargumentaw fuq punti tal-kaz. L-artikolu 591 tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta jiddisponi li, *"bhala regola, ebda persuna prezenti waqt is-smiegh ta' kawza ma tista' tingieb bhala xhud fl-istess kawza",* u ghalkemm dak l-istess artikolu jaghti diskrizzjoni lill-Qorti li, ghar-raguni tajba, tiddispensa minn din ir-regola, f'dan il-kaz ma ngiebet ebda raguni tajba ghala dik l-Onorabbli Qorti kellha tiddispensa mir-regola generali; ma giex muri lilha ghalhiex kien mehtieg li dak ix-xhud, li riedu jressqu r-

rikorrenti, thalla fl-Awla waqt is-smiegh tax-xhieda ohra u, allura, l-Onorabbli Qorti tal-Appell, in applikazzjoni tar-regola generali, irrifjutat li tisma lil dak ix-xhud.

Ir-rikorrenti, allura, inghatawlhom l-opportunita' li jressqu xhieda godda biex jikkontrollaw dak li irrizulta' mix-xhieda mismugha mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell, u kien tort taghhom li huma ma utilizawx dik l-opportunita'. Parti ma tistax l-ewwel ma tosservax ir-regoli ta' procedura u wara tilmenta li d-dritt taghha ghas-smiegh xieraq gie mikxur. Mhux qed jigi allegat li r-regola tal-procedura fuq imfissra tikser xi provediment tal-Kostituzzjoni jew tal-principju *'audi alteram partem'*; anzi, fil-fehma tal-Qorti, il-procedura taghmel sew li, in principju u bhala regola, ma tippermettix li xhud prezenti waqt is-smiegh ta' kawza li jithalla jixhed, u dan biex tassigura li kull xhud jghid il-verita' kollha kif jafha hu u ma jkunx influenzat b'dak li xehedu ta' qablu. Id-diskrezzjoni moghtija lill-Qorti biex, jekk ikun hemm raguni tajba, tippermetti lix-xhud prezenti waqt is-smiegh ta' kawza biex jixhed, taghti, imbaghad lill-Qorti l-opportunita' tara, skond ic-cirkustanzi, x'ikun fl-ahjar interess tal-gustizzja li jsir. F'dan il-kaz, kif inghad, ma giex muri lill-Qorti xi raguni tajba biex hi tara tezercitax id-diskrezzjoni taghha u dan ukoll hu nuqqas tar-rikkorrenti li dwaru ma jistghu irressqu ebda ilment kontra l-Qorti u l-mod ta' kif agixxiet.

Din il-Qorti, ovvjament, imxiet fuq dak li rrizulta registrat fil-verbali tas-seduti mizmuma mill-Onorabbli Qorti tal-Appell. Fil-kawza "Zammit vs Kummissjoni dwar il-Kontroll tal-Izvillup", deciza fl-10 ta' April, 1995, mill-Onorabbli Qorti tal-Appell, gie ribadit il-principju li l-minuti ta' kawza ghandhom jitqiesu li jirriflettu dak li gara fis-seduta, u f'kaz li Qorti tirrifjuta li tirregistra xi ilment jew oppozizzjoni ta' parti dik il-parti ghandha tirregistra dak l-ilment jew oppozizzjoni f'nota jew rikors li tigi prezentata fl-atti; fin-nuqqas li jsir dan, dak li jirrizulta mill-verbal ghandu jitqies li jirrifletti dak li gara waqt is-seduta.

Hekk ukoll, fil-kawza "Pulizija vs Borg", deciza mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell (Sede Kriminali) fit-18 ta' Jannar, 1941, (ripartata Kollez. Vol. XXXI.IV.391), intqal li

l-atti tal-Qorti ghandhom jittiehdu dejjem li saru sewwa, u hu biss f'kaz ta' ambigwita' f'dak li hemm registrat, li Qorti tista' tisma sottomissjonijiet orali dwar x'ried jigi mfisser bil-verbal registrat.

F'dan il-kaz, il-verbali huma cari u ma jhallu ebda dubju dwar il-kontenut taghhom. Mhux biss, meta xehdet *Giovanna Vella,* ma giex riservat il-kontro-ezami u ma saretx talba biex, f'dik is-seduta jew f'ohra sussegwenti, isir il-kontro-ezami, izda jirrizulta wkoll li x-xhud li r-rikorrenti riedu jipproducu biex jippruvaw jikkontradicu dak li xehedu z-zewg xhieda quddiem l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell, thalla fl-Awla tul is-smiegh ta' wiehed miz-zewg xhieda, u dan kontra il-principju proceduralі indikat aktar qabel. Mhux biss, izda ma giet sottomessa ebda *"raguni tajba"* biex is-smiegh ta' dak ix-xhud jigi permess, u *kwindi* l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell kienet korretta meta, fl-ezercizzju tad-diskrezzjoni taghha, irrifjutat li tisma lil dak ix-xhud. Anke fir-rikors ulterjuri li ressqu r-rikorrenti fit-12 ta' Novembru, 1998, ma giet sottomessa ebda raguni valida ghala l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell kellha tissospendi l-prolazzjoni tas-sentenza u tisma prova godda tar-rikorrenti. Il-principju ta' *"equality of arms"* ma jfissirx li parti tista, l-ewwel tinjora r-regoli ta' procedura, u imbaghad tistieden lill-Qorti li, *ciononostante,* tithalla tressaq provi ghax hekk ikun *"fair"*. Dan il-principju ifisser li kull parti ghandha tinghata <u>opportunita' ndaqs</u> li tressaq il-kawza taghha, izda ma jfissirx li parti tista' tagixxi in oltragg ghar-regola ta' procedura u xorta tippretendi l-indulgenza tal-Qorti biex tressaq il-provi taghha kumdita taghha. Kif intqal fil-kawza kwotata aktar qabel <u>"Farrugia vs Wismayer"</u>, id-dritt tas-smiegh xieraq hu koncess fit-termini tar-regoli tal-ligijiet proceduralі, u jekk dawn jigu injorati mill-parti, ghal xi nuqqas *imputat sibi*. Mhix skuza li parti ma uzufruwietx mill-opportunitajiet moghtija lilha ghax l-Avukat taghha kien impenjat f'xoghol iehor.

Ghar-rigward ta' dak li sehh fis-seduta tad-29 ta' Ottubru, 1998, meta gie allegat li ma sarx kontro-ezami *"shih"* ghax l-Avukat li kien qed jikkonduci l-kontro-ezami ma kienx involut fil-proceduri quddiem il-Bord t'Ghawdex, din ma hi xejn hlief skuza bi skop li tipprova tghatti n-nuqqas ta'

preparazzjoni adegwata da parti tal-Avukat li kien qed jikkonduci l-kontro-ezami. Din il-Qorti mhux sejra tirriavviza xi ksur ta' principju ta' gustizzja naturali fejn in-nuqqas huwa tal-parti stess jew tal-Avukat tieghu li jipprepara ruhu sew ghal kaz. Kif jghidu l-awturi Wade & Farsyth (ap. cit. pagna 539), *"But a mistake by the applicant's own advisers, even though it deprives him of the opportunity to be heard in an appeal against deportation, will not entitle him to relief, since he has not been the victim of unfair procedure".* Kien zball tal-Avukat tal-appellati li jersaq biex jittratta appell meta ma kienx ipprepara ruhu sew billi jiehu konjizzjoni xierqa ta' dak kollu li sehh quddiem it-Tribunal t'Ghawdex. *Kwindi,* lanqas ghal dan l-ilment, m'ghandu jinghata ebda rimedju.

Ghal kull *buon fini* jinghad li, ghalkemm, hu veru li, bhala principju, Qorti ta' revisjoni ma tiddisturbax id-diskrezzjoni tal-Qorti dwar kif din tirregola s-smiegh tal-provi, hlief meta jirrizultaw ragunijiet serji u gravi (ara "Pace vs Tabone, deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fit-22 ta' Ottubru, 2002), izda din il-Qorti mhux Qorti ta' revisjoni, u kieku irrizulta nuqqas ta' osservanza tar-regola ta' *'audi alteram partem'*, din il-Qorti kienet tintervjeni, ghax ksur ta' din ir-regola hu wiehed serju u gravi li jintitola intervent mill-Qorti li ghandha gurisdizzjoni f'dak il-kuntest. Din il-Qorti, fil-fatt, fis-sede taghha Kostituzzjonali kemm-il darba giet imsejjha biex tiddikjara lezzjoni tad-dritt ta' smiegh xieraq, mhux biss *da parti* tal-Qrati ordinarji, izda wkoll *da parti* ta l-istess Onorabbli Qorti Kostituzzjonali. Din il-Qorti, fil-fatt, f'decizjoni li tat fit-18 ta' Frar, 1999, fil-kawza "Tabone vs Avukat Generali et", kienet espressament osservat li din il-Qorti ghandha gurisdizzjoni tissindika agir u trattament ta' Qorti ohra, inkluza ta' l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell. Kif irrimarkaw l-awturi Wade & Farsyth (op. cit. pagna 550), *"It is of the esence of natural justice that it should be observed generally in the exercise of discretianary power. The mere fact that the discretion conferred is wide is no reason for weakening this principle"*. Dan il-principju hu fundamentali, u kieku rrizulta li r-rikorrenti mhux b'nuqqas taghhom, gew imcahda mill-opportunita' li jikkontrollaw dak li gie allegat *ex nova* fi stadju tal-appell, din il-Qorti ma

kien ikollha ebda esitazzjoni tintervjeni u tannulla d-decizjoni. Kif inghad, *pero'*, ebda nuqqas ma irrizulta; l-Onorabbli Qorti tal-Appel ipprocediet skond il-ligi, u ma rrizultax li hi, b'xi mod arbitrarju jew kapricosament, cahdet id-dritt tal-kontroparti li tikkontrolla x-xhieda minnha mismugha jew li jitressqu provi ohra biex jikkontradixxu dak li ntqal. Li dan ma sehhx, hu tort kollu kemm hu tar-rikorrenti.

Il- *House of Lords* ingliza, f'sentenza recenti li tat fis-17 ta' Dicembru, 1998, fil-kawza "In re: Pinnochet*"* osservat li;

"It should be made clear that the House will not reopen any appeal save in circumstances where, through no fault of a party, he or she has been subjected to an unfair procedure. Where an order has been made by the House in a particular case there can be no question of that decision being varied or rescinded by a later order made in the same case just because it is thought that the first order is wrong".

Dan il-principju japplika wkoll ghal dan il-kaz, u darba li ma rrizulta ebda *"unfair procedure"*, din il-Qorti ma tarax li ghandha tipprocedi ghar-revoka tas-sentenza tal-Onorabbli Qorti tal-Appell.

Ghall-kumpletezza jinghad li il-fatt li proceduri precedenti, wkoll ta' natura Kostituzzjonali, gew kancellati min din il-Qorti fit-23 ta' Mejju, 2001, u ma saretx talba ghar-reappuntament taghhom fit-termini tal-artikolu 199(3) tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta, ma jfissirx li l-istess rikorrenti ma jistghux iressqu proceduri *ex novo.* L-effett ta' kawza kancellata mhux reappuntata huwa l-istess bhal meta kawza titqies dezerta skont l-artikolu 965 tal-Kap 12, u, *a tenur* ta' l-artikolu 963(6) ta' l-istess Kap 12, "*Bid-dizerzjoni ta' kawza fil-Qorti ta' l-ewwel grad il-procediment jispicca, <u>izda ma jispiccax il-jedd ghall-azzjoni".</u>* Huwa biss il-gudikant li zzomm it-trattazzjoni ta' kawza determinata f'gudizzju separat, izda d-dezerzzjoni, salv ir-responsabilita' ghall-ispejjez, ma zzommx lill-istess parti li fethet l-ewwel kawza li tiftah proceduri godda fuq l-istess meritu.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet fuq esposti, tiddisponi minn din il-kawza billi tichad it-talbiet tar-rikorrenti bl-ispejjez kontra taghhom.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------